

Nagy háború a doberdói karszton

● (Részlet a kiadás előtt álló frontregényből)

A csata

A dandár állásain béke honol. A napi lövöldözésnek is vége szakadt. Néhány nap óta még az „esti áldás” is elmarad.

A délelőtt folyamán néhány tapogatózó, nagyobb kaliberű lövedék esik a karszti csúcs jobb oldali brigádvölgyére, kőlavínát zúdítva a barakkra. De ez minden. A távolról érkező nagy lövedékek új irányból jönnek. Ez azért már gyanús.

Este érkezik a várva várt dezertőri őrzőjárat.

Vörös és sárga varratokkal! A szemben állomásozó olasz test rohamosztagából!

A segédtsízt fütyül. A tiszt szolga kezében jegyzetfüzet, jegyzetel, de nem figyel.

„Figyeljen egy pillanatra, aztán hallgassa ki ezt a makarónizabálót!”

Az átálló sötét bőrű, alacsony termetű, állandóan röhög, cigarettával vették meg. Aztán elkezd csencselni. A 144-es magassági ponton, a mi útjelzőknél, a dróttorlasz egyetlen, szándékosan, az olasz dezertőrök számára nyitva hagyott járatán keresztül érkezett. Az útjelzőn nagy vörös betűkkel a következő szöveg olvasható: „Direccione maccheroni!” Nem tudjuk, egyáltalán helyes-e olaszul. De a túloldalon minden bizonnyal értik az üzenetet. Már számtalan találat érte, de még mindig áll. S az olaszok, főleg a támadások előtt, nagyon szeretnek ezen a hasadékon keresztül hozzánk jönni.

A dezertőr csak vigyorog majomfehér fogait mutatva. Persze nem tud semmit. Azt sem tudja, hogy jutott el a 144-esig. Csak azt, hogy ezredével valahonnan fentről, északról jött, s Dolban vertek tábort. Ez viszont jól jön a tüzérség részére, akik a táborverésnél segédkezni tudnak nekik!

Miért szökött át? Elege van, nem akar többet. Rossz a koszt, verés. Mindenkinek elege van a háborúból. Ezt mi is szeretjük hallani. Legtöbb valószínűség szerint mindez nem igaz. A szökevények ilyen dolgokkal is előhozakodnak, csak hogy rokonszenvesebbnek látsszanak. Lehet azonban, hogy a fiút az ellenség félrevezető cselként felderítő szolgálatra küldte.

Hogy megtámadnak-e bennünket? Erről semmit sem tud. Félre ezzel az idiótával, küldjék a hadosztályhoz. Azok, sajátos módszereikkel, talán többre jutnak nála. Állj! Még valami.

„S mi van a nehéztüzérséggel?”

„Áá, nagyon sok ágyú, nagyon nagyok!”

„Hogy úgy. S mennyi?”

„Moltissimi, nagyon sok.”

„Hány? Körülbelül hány van belőlük, fel tudja mérni?”

„Eccola, száz, kétszáz, mit tudom én.”

„Hol?”

„Lá, lá...”, s abba az irányba mutat, ahonnan a nehéz gránátok érkeznek.

„Bene via... vége, küld át a hadosztályhoz!”

Hm... a vörös-sárga brigád megint itt van. Már néhányszor civakodtunk velük. Jó kis csapat... kitűnő fiúk, akiket akkor vetnek be, amikor az olaszoknak ég a talpuk alatt a talaj. Az új ütegek lövöldöznek, közöttük nagyon nagyméretű tengerészágyú is hallatszanak...

Új csata előtt állunk. Az olasz parlament türelmetlen, de lehet, hogy magától az antanttól kaptak parancsot. Minden bizonnyal végre Triesztig kívánnak előretörni.

S ez a 144-es magassági pont! Ez az elátkozott karszti csúcs. Hónapokkal ezelőtt, amikor hadállásaink még büszkén foglalták el a karszti fennsík szélét, bizakodtunk, hogy ...

Mint tespedt varangyos béka terül el ez a fáradt kőpúp. Magából, mintha lábai lennének, kidomborodnak éles bordái. Néha úgy tűnik, mintha rájuk támaszkodna, ugrani készülne. Ezen az áldozati kövön már sok osztrák-magyar hős vére kifolyt, sok élet oltatott ki. Ezen a sima csúcson minden oldalról látszanak a hadállások: szemben a 208-as hármass csúcs, balról a 121-es magassági pontról (amelyet a hazaiak csak Golcnak neveznek), s a fönti repülőkből. Ez a hely már többször cserélt gazdát. Legutóbb a bosnyákok ütege rohamozta meg egy szeptemberi estén, egészen Dolig úzve az olaszokat. A következő napon az olaszok pokoli tűz kíséretében kiűzték őket árkaikból, kisszámú kavernáikba kényszerítve őket vissza. Majd ismét a mi tarackosaink kergették el amazokat.

Most a mi češki lesi rohamezredünk, mely a benešovcival váltogatja egymást, tartja a csúcst a strázsákkal együtt biztos kézben, míg a katonák zöme előttük állomásozik, az ezred maradék része pedig az alatta lévő hatalmas kavernákban kuporog. A brigád a Jamljei-medencén túli 144-es magassági fok és a 208-as hármass csúcs közötti területet védi. A sziklás csúcs nyugati oldalán az ellenség ágyús figyelőállása van, akik állandó zaklatásaink ellenére még mindig tartják állásaikat. Nem is csoda, hiszen ilyen kiváló megfigyelőhelyről, ahonnan állásainkra és összekötőinkre is rálátás nyílik, egyetlen igazi ágyús őrszem sem mondana le. Eltávolításuk csak határozott és célzott rohammal lenne lehetséges.

A brigád tehát lezárja a Jamljei-medencét, s vele a Triesztbe vezető Brestovica–Nabrežina utat. Mindenekelőtt azonban az isonzoí hadsereg bal szárnyát védi, mely a fennsíkon, a Dol peremén harcol, Trieszt és Ljubljana felőli utolsó előtti hadállásait védve.

Hogy mi van a mi brigádunkkal? Eddig nem engedett át egy talpalatnyi földet sem az ellenségnek. Ez a jelentésben annyit jelent: „a 238. brigád minden áttörési kísérletnek ellenállt”. S ez így helyénvaló. Ezért vagyunk a legpokolibb pontokon. A törzskar és az ezred továbbra is tartja magát. Még mindig megfelelő a régi szellemiségnek és az egykori értékrendnek. Viszont szakadatlanul jönnek-mennek az egységek minden oldalról – a háború roppant arénájának résztvevői. Ez főleg a román nemzetiségű ezredekre érvényes. Amióta Románia a központi hatalmak ellen háborúba lépett, ezeket az egységeket nincs szándékunkban felhasználni az új, még mozgó fronton. A hadseregek tulajdonképpen nincs is olyan nemzetisége, amelyeknek ne lennének a túloldalon nemzettársai.

Ezért a románokat mi kapcsoljuk be. Közben pedig a saját csodálatos bajtársi és katonai szellemiséggel felszerelt egységeinket, akik megingathatatlanul mindig is a mi oldalunkon álltak, a román frontra küldjük.

Naponta érkeznek hozzánk vendégek Erdélyből, Dél-Magyarországról és Bukovinából. Az ő felvarrásaik szürke és zöld színűek, alapjuk narancssárga, vagy császárian sárga. Ezek az emberek közepmagas termetűek, erősek és jól tápláltak, sötét hajúak, bőrszínük kissé barnás, nyugodtak, szófogadók, kitartóak, de kissé nehéz felfogásúak és lusták. A mi soványka, mozgékony, hűvös és mindig éhes fiaink közelebb vannak szívünkhöz. Az új egységekben néha erdélyi szászok és bukovinai svábok is vannak. Az ember szívét melegség önti el, ha ezekkel a világos, tisztarajzú arcokkal és a kék, szigorú szemek mögött lakozó megingathatatlan tekintetekkel találkozhat.

Egyébként, az új egységekről előre nem tudunk semmit. Egyeseket közülük a dél-tiroli offenzíva alkalmával a trónörökös előtt tüntettek ki. Tőlünk északabbra, a fennsíkon is vannak leszállásoltak. A lövészárkokban mindenesetre idősebb, kipróbált katonákból álló őrséget tartunk fenn. Az üteg frontkiágazásánál, a 144-es magassági pontot a sorkatonák őrzik. A Jamlje előtti medence hadállását a sárga román üteg védi. Tartaléknak Medja vas mögött egy-egy üteg román és lengyel, valamint két üteg češki lesi állomásozik. Így várakozik a dandár a bevetésre.

Tüzérségünk most sem kielégítő.

Bárcsak ezek a román egységek is legalább néhány hónapig lettek volna a dandárban!

A segédtsízt összes szabadidejét az egységnél, az állásokon és a tartalékosoknál tölti. A tábornok a tiszték

összejövetelét vezeti. Az urakat a harcmező megtekintésére invitálja. Tanácstalanul állnak a feladat előtt. A mély orosz és galíciai földhöz szoktak, nem pedig az ilyen köves, fa, bokor és víz nélküli fennsíkhöz, dombságához. Meg lehet-e egyáltalán tanítani a maradék néhány napban nekik a kemény próbatételnek számító karszti harcból valamit? Ezen a gyilkos fronton minden katona a saját vezére is kell, hogy legyen. A hadállásaink folyton lerombolva, soha újra felépítve és befejezve, s nem utolsósorban, állandó jelleggel az ellenség látószögében vannak. Ezért a lövészárkainkat sohasem tudjuk teljes egészében elfoglalni. Még jó, hogy az őreink az állásaikon vannak. Puha földbe vájt menedékhely nálunk szinte nincs. A hadállások alatti mélyedésekben és a lövészárkokban embereink 6-8 méter mélyen kuporognak. A dohos, nedves, csöszzerű lyukak tele vannak patkánnyal és rovarokkal, ide létrán vagy kiépített lépcsőkön lehet eljutni. A le-feljárás ezeken az ingatag létrákon és lépcsőkön külön tanfolyamot igényelne. Ha valaki megcsúszik, s a saját, állandóan kapkodó bajtársira esik, nagy balesetet okozhat. Az olaszok támadása közepette pedig minden másodperc kincssel ér fel.

De az ellenség támadását előbb ésszel kell felfogni.

Először csak tompa dübörgés hallatszik, éjjel és nappal, majd füst, por, sár és romok... Mihelyt az olasz repülőgépek jelentést küldenek, hogy az osztrákoknál minden megsemmisült, az ellenség a zárótüzet az árkok mögötti területre és a tartalékosok bejáratú útjaira helyezi át. Ezt a pillanatot már minden isonzói harcos ismeri. A hirtelen tűzbeszüntetést, a lőtávolság meghosszabbítását... S ekkor a tartalékos egységek medencéiben mindenki szorongva tartja kezében a kézigránátot, a rohamkést és elkészül a gyors, létrán történő kiszállásra, a lövészárkok elfoglalására. Mert a karszton nincs megszokott értelemben vett támadás, sem ellentámadás... Amikor az olaszok állásaink minden négyzetcentiméterét megsemmisítették, rohamra indulnak menedékeikből, amelyek általában néhány méterre vannak a miénktől, ránk törnek. Magukkal cipelik a géppuskát, homokzsákokat és a kitűnő műszaki felszerelést. Sebtében megerősítik az éppen elfoglalt állásokat. A kőmező megművelésében egyenesen lekörözhetetlenek, s nincs hozzájuk hasonló. A mi katonáinknak így kell ellentámadást felépíteniük, tudva, hogy minden késés megbosszulja magát. Már a felállított géppuskával és a homokzsákokból épített menedékekkel találják magukat szemben... A támadás, az ellencsapás, mint a törvívásnál: előbb a „parádé”, majd a „riposzt”... Ezt a karszti taktikát a parancsnokok és a századok véres és iszonyú tapasztalatok árán tanulták meg. Mindenre idő kell, ezért kellene olyan egységek is, melyek a háború kezdetén az ellenség útját állják, nehogy a haza szívéig hatoljon...

Fáj látni, ahogy naponta idegen, kiképzetlen egységek jönnek, a mi tapasztalt ezredeink meg más frontokra távoznak. Ezért a dandár a közelgő csata pillanatát nagy gondok között és lankadó önbizalommal várja.

De itt, a Karszton valami más is van...

Régi egységeink már hónapok, sőt, sokan közülük már évek óta őrzik az állásokat, ezeket a szent védőfalakat és -árkokat. Igen, felszentelték őket! Bajtársaink százával, ezrével, falubéliek, harcostársak, akiknek a testét nem lehet meglelni, ezek alatt a kőromok alatt pihennek, felismerhetetlenül, széjjeltépve, feldarabolva, letaposva és ledöngölve. Az élők nem tudják, lábukkal vagy kezükkel, melyik pillanatban érintik földi maradványaikat, nem állnak-e éppen a széteső hulláján, vagy nem támaszkodnak-e éppen egy mellvédbe temetett harcos halott mellcsontjának. Ebből a láthatatlan temetőből az ismeretlen elesettek lelke emelkedik felfelé, e fölé a halálmező fölé, s különleges erővel tölti fel a karszti veteránokat, akiknek csak sejtelve lehet minderről. Minderről nem is tudnak. Összeköti őket az árkokkal, falakkal, az akadályokkal, mindennel, amiért harcolnak és véreznek. Ez a letaposott, fölszántott, széttört és tönkretett föld lett vérrel kivívott hazájuk – különös, barátságatlan és iszonyatos –, halottak és élők hazája.